

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

2024

No 5

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Elektron nashr. 114 sahifa.

E'lon qilishga 2024-yil 30-mayda ruxsat etildi.

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Axmedov Sayfullo Normatovich i.f.n., professor, MIM akademiyasi rektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMIB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d. TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Musyeva Shoira Azimovna, SamDu IS instituti professori
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., TAQU katta o'qituvchisi
Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

MUNDARIJA

Uy-joy qurilishi madaniyati, uning o'ziga xos xususiyatlari va tamoyillari.....	10
Davletov Islambek Xalikovich, Zikrullayev Valixon G'aybullayev o'g'li	
Hududlar investitsiya muhitini oshirish muammolari.....	16
Akbarov Bekmurod Miryakubovich	
Qoraqalpog'iston Respublikasi ellikqal'a tumanida turizm klasterini joriy qilish mexanizmi.....	22
Norchayev Asatullo Norbo'tayevich	
Small Business and Private Entrepreneurship is the Priority Direction of Our Country's Economy.....	28
Tulagan Tukhtaraliev, G'aniev Muhammadjon Xalilovich	
Resurs soliqlarini soliqqa tortish mexanizmlarini takomillashtirish.....	31
Tursunova Zulayxo Abdujobir qizi	
O'zbekistonda muqobil energiya manbalaridan foydalanish elektrotexnika sanoati rivojlanishining istiqboli sifatida.....	34
Uraimjonov Azizbek Raxmonjon o'g'li	
Oliy ta'limning raqobatbardoshligini ta'minlashda ta'lim sifatining mohiyati va asosiy tamoyillari (O'zbekiston misolida).....	40
Egamov Sevinchbek Maxsud o'g'li	
Financial Mechanisms of Supporting Textile Products Export.....	46
Gaybullayeva Gulbaxor Maxmudovna, Yakubova Ugiyoy Mamasoliyeva	
O'zbekiston Respublikasida hududlarni mutanosib barqaror rivojlantirish masalalari va yechimlari.....	49
Hojiyev Tal'at Toshpo'latovich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida ayollar biznesini shakllantirish yo'llari.....	54
Ibodullayeva Malohat Sirojiddin qizi	
Davlatning iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda qishloq xo'jaligini rivojlantirishning xorijiy tajribasi.....	57
Bekmirzayev Mirzoxid Adashaliyevich	
Turizm sohasi rivojlanishining istiqbollari.....	61
Ergashev Rahmatulla Xidirovich, Jabborova Zuhra Abdig'ani qizi	
Jahonda kabel bozorini rivojlantirish xususiyatlari va tendensiyalari.....	68
Uralov Olimjon Mahammadjonovich	
Namangan viloyatida yoshlarning iqtisodiy faolligi ko'rsatkichlari dinamikasini tahlil qilish.....	72
Mirzatov Baxtiyor Toxirovich	
Turizm sohasiga malakali kadrlar tayyorlashdagi muammolar va ularning yechimlari borasida tavsiyalar.....	77
A. I. Raxmatov	
Трансформация внешнеторговых связей Республики Узбекистана.....	83
Ахмедова (Жабборова) Нилуфар Икболжон кизи	
Korxonalarda investitsiyalarni moliyalashtirish manbalari va usullarining tahlili.....	88
Kuziyeva Nargiza Ramazanovna, Xusanov Faxriddin Jamoliddin o'g'li	
Turizmning mohiyati xususida nazariy yondoshuvlar va ularning tahlili.....	94
R. I. Pardayev	
Katta hajmga ega bo'lgan maxsus qurtxonalarda boqilayotgan ipak qurtlariga harorat va namlikni ta'siri.....	101
Raxmanova Xurinislo Egamovna	
Mahalliy byudjet daromadlarini shakllantirishda mahalliy soliqlar va soliqdan tashqari tushumlarning ahamiyati.....	104
Rajjaboyeva Dildora Zakirovna	
Banklarda stress-test asosida ESG-risklarni baholash.....	110
Nilufar Sharipova	
Yashil iqtisodiyotni rivojlantirishda banklarda ekologik va ijtimoiy risklarni baholash va boshqarish tizimini joriy etishning ahamiyati.....	114
Karimov Shamsiddin Akram o'g'li	

Qimmatli qog'ozlarni qiymatini baholash usullari va modellari.....	122
Botirxo'ja Aziza Faxmuddin qizi	
Sanoat ishlab chiqarishda diversifikatsiyaning nazariy asoslari.....	127
Davronbek Sharibjonovich Raximov	
Mamlakatimizda innovatsiyalarni moliyalashtirishning amaldagi holati tahlili.....	133
Aminov Farrux Farxadovich	
Raqamli iqtisodiyotda moliyaviy hisobot tahlilini takomillashtirishning o'ziga xos xususiyatlari.....	138
G. J. Jumayeva	
Qurilish sohasida logistika tizimlariga zamonaviy texnologiyalar bilan ta'minlanganlarning amaliy jihatlari....	141
Mirsodiqov Abdulla Tursunaliyevich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida inson kapitalini boshqarishdagi muammolar	146
Nematova Shaxlo Egamberdiyevna	
Aholi daromdlari va omonatlarini shakllantirishning nazariy asoslari.....	149
Xakimov Zohid Norbo'tayevich	
Tasvirlarga raqamli ishlov berish jarayonini intellektuallashtirish algoritmini yaratish.....	158
Zoirov O'lmas Erkin o'g'li	
Mintaqa iqtisodiyotida investitsiya faoliyatini moliyalashtirish samaradorligini baholash	164
Chilmatova Dilnoza Abdurahimovna	
Возможности внедрения и развития исламских банковских продуктов в рынок Узбекистана.....	168
Иноятова Камола Фуркатовна	
Davlat xizmatchisi faoliyatida ijtimoiy javobgarlikning o'rni	172
X. X. Ikramov	
Korporativ boshqaruv tizimida buxgalteriya hisobini tashkil qilishning o'ziga xos xususiyatlari	176
Abdug'aniyev Muhammadamin Abdug'affor o'g'li	
Hududiy kambag'allik chegaralarini aniqlashning ahamiyati (Qashqadaryo viloyati misolida).....	182
Hamdamov Shahzod Ilhom o'g'li, Alisher Yunusaliyevich Safarov	
Kichik biznesga mahalliy investitsiyalarni jalb qilish va ulardan samarali foydalanishda franshizaning roli	189
Rabimqulov Sherzod Murtozayevich	
Tijorat banklarida marketing strategiyalaridan foydalanishning ilmiy-nazariy asoslari.....	193
Maxamadjanov Akbar Maxamadaliyevich	

RAQAMLI IQTISODIYOTDA MOLIYAVIY HISOBOT TAHLILINI TAKOMILLASHTIRISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

G. J. Jumayeva

Qarshi muhandislik iqtisodiyot instituti

“Buxgalteriya hisobi va audit” kafedrası professori v.b.

Annotatsiya: Ushbu maqolada raqamli iqtisodiyotda moliyaviy hisobot tahlilini takomillashtirishning zarurligi, moliyaviy hisobot ma'lumotlarini qayta ishlash va tahlil qilishda axborot texnologiyalaridan foydalanishning muhim jihatlari va samaradorlikni ta'minlashdagi o'ziga xos xususiyatlari bayon qilingan.

Kalit so'zlar: iqtisod, faoliyat, axborot, hisobot, tahlil, kompyuterlashtirish, analitik, usul, tizimlashtirish.

Abstract: This article describes the need to improve the analysis of financial statements in the digital economy, the important aspects of using information technologies in the processing and analysis of financial statement data, and its specific features in ensuring efficiency.

Key words: economy, activity, information, report, analysis, computerization, analytical, method, systematization.

Аннотация: В данной статье описывается необходимость совершенствования анализа финансовой отчетности в условиях цифровой экономики, важные аспекты использования информационных технологий при обработке и анализе данных финансовой отчетности, а также ее особенности в обеспечении эффективности.

Ключевые слова: экономика, деятельность, информация, отчет, анализ, компьютеризация, аналитический, метод, систематизация.

KIRISH

Bugungi zamonaviy iqtisodiyotda moliya-xo'lajik faoliyatini samarali boshqarishda moliyaviy hisobot asosiy axborot manbasi hisoblanadi. Chunki, moliyaviy hisobot yordamida nafaqat korxonalarning moliyaviy holati, yakuniny moliyaviy natijalari, samaradorlik ko'rsatkichlari haqida ma'lumot olish mumkin, balki, uning moliyaviy muammolarini hal etish yuzasidan qarorlar qabul qilishda ham asosiy axborot manbasi vazifasini bajaradi. Shu sababli ham moliyaviy hisobot tahlilini takomillashtirish dolzarb masala hisoblanadi. Biroq bugungi kunda axborotlarga ega bo'lish yoki axborotlarni o'qish bilan tahlil oldiga qo'yilgan muhim natijalarga erishib bo'lmaydi. Ularni tahlil etishning shunday bir tizimini shakllantirish zarurki, bu ularni boshqaruvda samarani, faoliyatdagi natijani ta'minlashga xizmat qilishi kerak. Xususan, amaldagi huquqiy asoslarda, “Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga (keyingi o'rinlarda – MHXS) o'tishni jadallashtirish orqali xorijiy investorlarni zarur axborot muhiti bilan ta'minlash va xalqaro moliya bozorlariga kirish imkoniyatlarini kengaytirish, shuningdek, hisob va audit sohalari mutaxassislarini xalqaro standartlar bo'yicha tayyorlash tizimini takomillashtirish”¹ bo'yicha ustuvor vazifalar belgilangan.

TADQIQOTNING O'RGANILGANLIK DARAJASI

Moliyaviy hisobot tahlili iqtisodiy tahlil fanining tarkibiy qismi sifatida rivojlanib bormoqda. Shu sababli ham aksariyat nazariy manbalarda iqtisodiy tahlilning fan sifatida shakllanish tarixi va rivojlanish bosqichlari bayon qilingan. Ushbu masala xorijlik olimlar bilan bir qatorda O'zbekistonlik olimlar tomonidan ham yaratilgan nazariy manbalarda² bayon qilingan. Moliyaviy hisobot tahliliga bag'ishlangan nazariy asoslarni o'rganishlar

1 O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 24-fevraldagi “Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga o'tish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida”gi PQ-4611-son QARORI. www.lex.uz

2 Raximov M.Y. Iqtisodiyot subyektlari moliyaviy holatining tahlili. T.: Moliya – iqtisod, 2015.-316 b.; Pardayev M.Q. Iqtisodiy tahlil nazariyasi. Darslik/S.: Zarafshon, 2001. 30-bet; Shoalimov A.X, Tojiboyeva Sh.A. Iqtisodiy tahlil nazariyasi. –T.: “IQTISODOT”, 2019. -235 b.; Shog'yosov T. Kompleks iqtisodiy tahlil. Darslik.-T.: Fan va texnologiya, 2012-278 b.; Vahabov A.V va boshqalar. Moliyaviy va boshqaruv tahlili. Darslik.-T.: “Iqtisod-moliya”, 2013.-600 b.; Akramov E.A. “Korxonalarning moliyaviy holatini tahlili”. - T.: Moliya. 2003; Mamatov Z. va boshqalar. Audit. -T.: 2004; Ibrohimov A.T va boshqalar. Iqtisodiy tahlil nazariyasi.-T.: TMI, 2013.-304 b.; Pardayev.M.Q. va boshqalar. Iqtisodiy tahlil. -T.: Print-Line-group, 2017.-396 b

shuni ko'rsatadiki, "Moliyaviy hisobot tahlili" nomida nazariy manbalar mavjud emas. Ammo, iqtisodiy tahlilga bag'ishlangan adabiyotlar va nashrlarda moliyaviy hisobot shakllari tahlili keltirilgan. Xususan, A.V.Vaxobov, A.T.Ibrohimov, N.F.Ishonqulovlarning hammualliflikdagi darsligining 3 ikkinchi qismida moliyaviy tahlil bo'yicha analitik jadvallar yuzasidan xulosalar berilgan. Ushbu nazariy manbalarda asosan iqtisodiy tahlilning vujudga kelishi va keyinchalik iqtisodiy tahlil tarkibida moliyaviy tahlilning rivojlanib borishi, obyektiv zariurligi ochib berilgan bo'lib, moliyaviy tahlilning asosiy axborot manbasi moliyaviy hisobot shakllari ekanligi ta'kidlangan. Ammo bugungi kunda milliy iqtisodiyotimizda ham zamonaviy iqtisodiyot talablaridan kelib chiqqan holda korxonalar amaliyotida iqtisodiy tahlilni ikki yo'nalishda, ya'ni moliyaviy va boshqaruv tahlili ko'rinishida tashkil etilishi, aynan moliyaviy tahlilni xalqaro tajribalardan kelib chiqqan holda moliyaviy hisobot tahlili sifatida tadqiq etilishini taqazo qiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot jarayonlari bilish nazariyasiga asoslangan holda tadqiqotning hisob-kitob, tahlil va sintez, tizimli yondashuv, iqtisodiy tahlil usullari yordamida tadqiq etiladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Axborotlarni bugungi shaklini va oqimini oddiy hisob-kitoblar asosida qayta ishlash mumkin emas. Bunga vaqt omili ham, resurs omili ham, subyekt omili ham yo'l bermaydi.

Axborot tizimini yaratilishi, axborotlarni kompyuter texnologiyalari va dasturiy ta'minotlari asosida qayta ishlash, tahlil etish moliyaviy hisobot tahlilining rivojida yangi bir bosqich hisoblanadi. Chunki, moliyaviy hisobot tahlilini raqamli iqtisodiyot talablari asosida kompyuter texnologiyalarida tashkil etish uchun barcha imkoniy-trar mavjud. Xususan, hisob va hisobot tizimining kompyuter texnologiyalari hamda dasturiy ta'minotlarda olib borilayotganligi moliyaviy hisobot tahlili uchun zaruriy element, ya'ni axborot tizimini yaratish masalasini hal qilish imkonini bermoqda.

Axborot tizimining yaratilishi quyidagi xossalar bilan xarakterlanadi:

- har qanday axborot tizimi, tizimni tashkil etishning umumiy tamoyillari asosida tahlil qilinadi va boshqariladi;
- axborot tizimi dinamik ko'rinishga ega bo'lib, rivojlanuvchi tizim hisoblanadi;
- axborot tizimining mahsuloti ham axborot hisoblanadi;
- axborot tizimini odam-kompyuter tizimi ko'rinishida tasavvur qilish zarur.

Axborot tizimlaridan foydalanish ishonchli, sifatli va aniq natijalarni olish imkonini beradi va axborot texnologiyalaridan foydalanishning muhim jihatlari sifatida quyidagilarni e'tirof etish mumkin:

- matematik metod va intellektual tizimlarni birgalikda qo'llab, boshqarishning optimal variantlarini olish;
- tizimni avtomatlashtirish natijasida analitik tahlilchilarning vazifalarini yengillashtirish;
- eng to'g'ri axborotga ega bo'lish;
- axborotlarni qog'ozda emas, balki magnit yoki optik disklarda saqlash;
- mahsulot ishlab chiqarish sarf-xarajatlarni kamaytirish;
- foydalanuvchilar uchun qulayliklar yaratish.

Tahlillarimiz ko'rsatadiki, bugungi davrda deyarli barcha xo'jalik yurituvchi subyektlar buxgalteriya hisobi va hisobotini kompyuterlashtirilgan tizimda tashkil etganligi moliyaviy hisobot tahlili uchun quyidagi afzalliklarni yuzaga chiqarmoqda:

- hisob-kitoblarning o'z vaqtida, kam xarajat evaziga o'tkazilishi ta'minlanadi;
- operativ boshqaruv ma'lumotlarini olish, tezkor moliyaviy qarorlar qabul qilish tezlashadi;
- moliyaviy hisobot tahlili imkoniyatlari kengayadi.

Ushbu afzalliklar natijasida moliyaviy hisobot ma'lumotlarini kompyuterni qo'llash orqali tahlil qilinganda yuqori samaradorlik va aniqlikka erishiladi.

Ammo, ushbu jarayonda o'zaga xos muammolar ham mavjudki, ularni bartaraf etish uchun tadqiqotlar olib borish maqsadga muvofiq. Chunki, asosiy muammolardan biri bu uslubiy muammolar va xavfsizlikni ta'minlash masalasidir. Ma'lumki, buxgalteriya hisobini yuritish va hisobotlarni taqdim etishning bir qator kompyuter dasturlari yaratilayotgan bo'lsada, ularni tahlil qilish uslubiyoti ishlab chilmagan. Bunda ikkita, ya'ni obyektiv va subyektiv omillar ta'sirini e'tirof etish mumkin.

Obyektiv sabablarni tahlilning quyidagi uch bosqichdan o'tishi bilan izohlash mumkin:

1. Jonli tasavvur;
2. Mantiqiy tafakkur;
3. Amaliyot (qaror qabul qilish).

Aynan ushbu uch bosqichda, xususan mantiqiy tafakkurda inson aql-zakovati, har qanday sun'iy intellektga nisbatan ustunlik qiladi va korxonalarning moliyaviy hisobot ko'rsatkichlari asosida korxonalarning moliyaviy holati hamda imkoniyatlari haqida tahliliy xulosalarni, izohlar, yoritishlar va tushuntirishlarni bevosita tahlilchilar tomonidan amalga oshirilishi maqsadga muvofiq hisoblanadi.

Subyektiv omillarga aynan kompyuterlashgan buxgalteriya hisobi va hisobotlarini tahlil qilishning mukammal dasturlarini ishlab chiqish va amaliyotga joriy etish bo'yicha mutaxassislik yoxud tashkiliy-uslubiy sabablarni, asosiysi xavfsizlik masalasini ta'minlash kabilarni kiritish mumkin.

Kuzatishlarimiz ko'rsatadiki, ma'lumotlarni tahlil qilishning xarajat talab qilishi, kompyuter xizmatlari ko'rsatish markazlarining rivojlanishi, so'ngi rusumdagi zamonaviy kompyuterlarning yaratilishi, hatto kichik ish yurituvchilar tomonidan ham tahliliy ma'lumotlarni arzon narxlarda olish imkonini beradi.

Ammo, moliyaviy hisobot tahlilining axborot tizimlaridan foydalanishda jamiyat va har bir xo'jalik yurituvchi subyekt uchun quyidagilarni bajarishi zaruriy shart hisoblanadi:

1. Axborot tizimining tuzilmasi va uning qo'llanilish maqsadi, jamiyat va korxona oldida turgan vazifa bilan to'g'ri kelishi kerak. Masalan; tijorat firmasida – foydali biznes, tijorat sirining kafolatlangan himoyasi, davlat korxonasida ijtimoiy va siyosiy vazifalarni bajarishga qaratilishi kerak.
2. Axborot tizimi inson tomonidan boshqarilishi va ijtimoiy etika tamoyillari asosida foyda keltirishi kerak.
3. To'g'ri, kafolatli va o'z vaqtida axborotlarni mijoz yoki tizimlarga yetkazishi zarur.

Tashkilotni boshqarish tuzilmasi axborot tizimini yaratish, tashkilotning boshqaruv tuzilmasini tahlil qilishdan boshlanadi Boshqarish deganda quyidagi vazifalarni amalga oshirish funksiyasi bilan, qo'yilgan maqsadga erishish tushuniladi:

- **Tashkillashtirish** – me'yoriy hujjatlar kompleksi va tashkiliy tuzilmani ishlab chiqish; shtat jadvali, bo'limlar, laboratoriyalar va h.k.
- **Hisobga olish** – bu funksiya firma yoki tashkilot ko'rsatkichlarining usul va uslubiyotini ishlab chiqadi. Masalan; buxgalteriya hisob-kitobi, moliyaviy hisobot, boshqaruv hisoboti va boshqalar.
- **Tahlil (analiz)** – rejalashtirilgan vazifalarni qay darajada bajarilganligini aniqlaydi.

Tayyorgarlik jarayonlarda birinchi navbatda uni qanday o'tkazish masalasiga ahamiyat qaratiladi. Agar korxona moliyaviy holatini va uning kutilishlarini baholashning yagona uslubiyoti yaratilgan va uni amalga oshirishning dasturiy ta'minoti mavjud bo'lsa, mazkur jarayon uzluksiz ishlashi kerak edi. Ammo, bunday holat mavjud emas. Shu sababli, ko'pincha ushbu jarayon maxsus topshiriqlar asosida ayrim subyektlar (buxgalterlar, menejerlar, analitiklar) tomonidan amalga oshirib kelinmoqda.

Moliyaviy hisobotlar tahlilida ko'rsatkichlar, moliyaviy koeffitsiyentlar turlicha nomlanishi tufayli ularning yagona dasturiy ta'minotini yaratish imkoniyati ham cheklangan. Shu bilan birga amaldagi tartiblarda ushbu ko'rsatkichlar "o'sgan", "kamaygan", "ijobiy o'zgarish", "salbiy o'zgarish", "bu yaxshi", "bu yomon" kabi so'zlarning ishlatilishi mijozga maqbul variant emas. Shu bilan birga, dasturiy ta'minotlarda analitik hisob-kitoblarning matnli izohli, tahlil natijalari yuzasidan xulosalar berilishi ham mijozlar talabiga to'la mos tushmaydi.

XULOSA

Yuqorida bildirilgan fikrlardan shuni xulosalash mumkinki, moliyaviy hisobot tahlili hisobot shaklida o'ta tezkor va aniq tayyorlanishiga qaramasdan izoh va yoritishlarni bayon qilishda inson omili talab qilinsada, tahlil uchun axborotlarni to'plash, tizimlashtirish va qayta ishlash borasida kompyuterlashtirish va dasturiy ta'minotlar tahlil xarajatlarini qisqartirish, samaradorlikni oshirish imkoniyati yaratiladi. Shuningdek, moliyaviy hisobot ko'rsatkichlarini saralash va qayta ishlash va analitik jadvallarda ifodalash natijadorligi mulkdor va investorlar uchun qulaylik beradi.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 24-fevraldagi "Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga o'tish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ-4611-son QARORI. www.lex.uz
2. Raximov M.Y. Iqtisodiyot subyektlari moliyaviy holatining tahlili. T.: Moliya – iqtisod, 2015.-316 b.
3. Pardayev M.Q. Iqtisodiy tahlil nazariyasi. Darslik/S.: Zarafshon, 2001. 30-bet.
4. Shoalimov A.X, Tojiboyeva Sh.A. Iqtisodiy tahlil nazariyasi. –T: "IQTISODOT", 2019. -235 b.
5. Shog'yorov T. Kompleks iqtisodiy tahlil. Darslik.-T.: Fan va texnologiya, 2012-278 b.
6. Akramov E.A. "Korxonalarning moliyaviy holatini tahlili". - T.: Moliya. 2003.
7. Mamatov Z. va boshqalar. Audit. -T.: 2004.
8. Ibrohimov A.T va boshqalar. Iqtisodiy tahlil nazariyasi.-T.: TMI, 2013.-304 b.
9. Pardayev.M.Q. va boshqalar. Iqtisodiy tahlil. -T.: Print-Line-group, 2017.-396 b
10. Vaxobov A.V., Ibragimov A.T., Ishonkulov N.F.Moliyaviy va boshqaruv tahlili. T.:Iqtisod-moliya 2013, 600 b.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2024. № 5

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnalning ilmiyligi:

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.